

Az emberkereskedelem áldozatai és az őket támogató hazai ellátórendszer II.

Mészáros Zoltán
Héra Gábor

ABSZTRAKT A 1046/2020 (II. 18.) Korm.határozat az emberkereskedelem elleni küzdelemről szóló 2020–2023 közötti nemzeti stratégia, valamint annak intézkedési terve kimondja, hogy szükséges „az átmeneti szállásokról, illetve a félutas kiléptető házakból kikerült áldozatok ismételt áldozattá válási gyakoriságának vizsgálata és az eredmények alapján az ellátórendszerben nyújtott szolgáltatások további fejlesztést igénylő területeinek beazonosítása.” Bár sok pozitív szórványos kezdeményezés indult meg ezen a téren, a különböző programokra épülő szakmai protokoll még hiányzik. Emellett a szakmai munka összehangolására sem került ez idáig sor, és további fejlesztésre szorul az áldozatfelismerés, áldozatirányítás és a reintegráció területén végzett munka is. Jelen publikáció azt mutatja be, hogy az interjú és kérdőíves módszerrel feltárt szakértői vélemények alapján milyen kép rajzolódik ki az emberkereskedelem áldozataival végzett szakmai munkáról, és javaslatokat fogalmaz meg az ellátórendszer fejlesztésére vonatkozóan.

Kulcsszavak: emberkereskedelem, munkacélú kizsákmányolás, szexuális kizsákmányolás, áldozatok, ellátórendszer

The victims of human trafficking and their support system I.

ABSTRACT The Government Decision 1046/2020 (18.II.) on the National Strategy 2020–2023 for Combating Trafficking of Human Beings and its Action Plan states that it is necessary to „examine the frequency of re-victimisation of victims who have been released from temporary shelters, halfway houses and, based on the results, identify areas for further improvement of services in the care system.” Although there are many positive sporadic initiatives in this area, a professional protocol based on different programmes is still lacking. In addition, coordination of professional work has not yet taken place, and work on victim identification, victim referral and reintegration needs further development. This paper presents a picture of the professional work with victims of trafficking, based on the experts’ opinions gathered through interviews and questionnaires, and makes recommendations for improving the care system.

Keywords: human trafficking, labour exploitation, sexual exploitation, victims, care system

BEVEZETÉS

A Családbarát Magyarország Központ (CSBM) és az Országos Kríziskezelő és Információs Telefonszolgálat (OKIT) a Családokért felelős tárca nélküli miniszter Gyermekügyi, Nőpolitikai és Esélyteremtési Főosztálya megbízásából emberkereskedelem tárgyú kutatás keretében,

helyzetfeltáró jelleggel vizsgálta az emberkereskedelem magyarországi áldozatainak életútját és az őket segítő/támogató ellátórendszer szakmai munkáját.

A több blokkból álló kutatássorozatból jelen tanulmányban a szakértőkkel készült interjúkból, valamint a családsegítő és gyermekjóléti szolgálatok teljes országos alapsokaságán elvégzett, online intézményi kérdőíves adatfelvételéből teszünk közzé eredményeket. A tanulmányunk második része az áldozatokat támogatni hivatott ellátórendszer esetleges hiányosságaival és a fejlesztési javaslatokkal foglalkozik.¹

Vizsgálatunk hazai viszonylatban ritkaságnak tekinthető, mivel nem csak szakemberekkel, hanem áldozatokkal is készülték interjúk, emellett a jelzőrendszeri tagok, szakemberek monitorozására szolgáló, az emberkereskedelemmel kapcsolatos ismeretek és attitűdök mérésére kidolgoztunk egy új mérőeszközt is, melyet az online intézményi kérdőíves lekérdezés során élesben teszteltünk is.

1. A KUTATÁS CÉLCSOPORTJA, MÓDSZERTANA

Kutatásunk keretében a szexuális, illetve a munkacélú kizsákmányolás áldozataira fókuszáltunk, melyek definícióját a publikációnk első részében részletesen leírtuk, így erre nem kerítünk ismét sort.

A kétrészes publikációnkban a jelen rész két kutatásra épül: az egyik a szakértőkkel készült online vagy telefonos interjúk kutatás; a másik egy online intézményi kérdőíves adatfelvétel, melyet a családsegítő és gyermekjóléti szolgálatok körében végeztünk.

A szakértői interjúk kutatást 2021-ben végeztük. A védett házakban, a hajléktalanellátás intézményeiben, különböző egyházi-nonprofit szervezeteknél, kríziskezelőnél, valamint a családsegítő és gyermekjóléti szolgálatoknál dolgozó munkatársak segítették munkánkat. A koronavírus helyzetre való tekintettel személyes találkozókra nem került sor, a beszélgetések jellemzően telefonon vagy interneten keresztül zajlottak. A beszélgetésekről hangfelvétel készült, az elemzés során a hangfelvételeket visszahallgattuk és az elhangzottakat kivonatoltuk. A szövegek elemzése során ezekre a kivonatolt, anonimizált szövegekre támaszkodtunk. Összesen 11 szervezetről 13 fővel készült interjú.

A kérdőívet ezzel párhuzamosan, szintén 2021-ben, online kérdeztük le, melyet az összes családsegítő és gyermekjóléti központ és szolgálat megkapott a felkérőlevéllel együtt. Az interjúalanyok elérésében támogatást kaptunk az EMMI Szociális és Gyermekjóléti Szolgáltatások Főosztályától, így a hivatalos belső levelezési rendszerükön keresztül, a minisztérium közreműködésével elértünk minden intézményt. A teljes országos alapsokaságot szólítottuk meg, nem alkalmaztunk mintavételi keretet. Az online kérdőív esetében alacsony bekerülési küszöbrel dolgoztunk: az intézmény vezetői megkapták a felkérőlevelet, benne a kérdőív linkjét, és ők jelölhették ki az intézményük képviselőjében eljáró kitöltőnek a személyét. Tehát küldhették tovább a linket a munkatársuknak, vagy éppen kitölthették saját maguk is. Nem volt szükség a kitöltéshez perszonalizált belépési kódokra, így a link birtokában a felkért személyek körében nyilvános volt a kérdőív.

¹ A kutatócsoport tagjai voltak: Ercsey-Orbán Melánia, Héra Gábor, Mészáros Zoltán, Nagy Beáta.

Az összesen kevéssel több mint 700 intézménynek a 22,5%-át értük el. A kitöltők munkakörét tekintve közel felük családsegítő, negyedük intézményvezető, vagy intézményvezető helyettes, a 15%-uk család- és gyermekjóléti központ szakmai vezetője, a többiek egyéb szakmai munkakörökben foglalkoztatottak.

2. AZ ELLÁTÓRENDSZER PROBLÉMÁI

2.1. Áldozatazonosítás

Az interjúk során felmerült szempontokat három nagyobb blokkba rendeztük: 1. áldozatazonosítás, 2. áldozatirányítás, 3. reintegráció és utánkövetés. A következőkben ezeket a területeket külön-külön mutatjuk be, majd az összes felmerült szempont alapján javaslatokat fogalmazunk meg az ellátórendszer fejlesztésére vonatkozóan.

A legtöbb megszólaltatott szakember kiemelte, hogy már az emberkereskedelemtől való ismeretek szintjén megfigyelhetők alapvető hiányosságok, az emberkereskedelemmel összefüggésbe hozható szakmai szervezetek, képző intézmények tekintetében is.

Alapvető gond, hogy a középfokú és felsőfokú képzési és oktatási struktúrában nincs benne ilyen tartalmú ismeretanyag. Az OKIT, a Magyar Ökomenikus Segélyszervezet, az Anthropolis Egyesület, a Magyar Baptista Szeretetszolgálat, valamint a NANE és a Patent Egyesület szokott ugyan továbbképzéseket, előadásokat tartani, szakmai kampányokat indítani a témában, de ezek alkalmoszerűek, viszonylag kevés és eleve motivált szakembert szólítanak meg.

Ezt támasztja alá az az eredmény is, hogy a segítő társszakmák, a jelzőrendszeri tagok és az érintett területen dolgozó igazságügyi és hatósági dolgozók esetében kifejezetten szükségesnek érezték a megkérdezett interjúalanyaink az érzékenyítést, leginkább a szakemberek körében (is) tévesen berögzült áldozathibáztatás feloldása miatt.

„De ők (ügyészek – megj. szerk.) simán beszámoltak arról, hogy mire hozzájuk kerül az ügy, addigra ő már annyira máshol van... nem tud ezekkel az emberekkel hangot találni. A társadalom egy másik szférájában helyezkedik el. Ezt tők őszintén mondják. Náluk is van ez, amiért nem ment el. [...] Azok, akikkel én dolgozom, azokkal jó együtt dolgozni és jól csinálják. A nyomozóügyészség egy halál jó tapasztalat. De tudom, hogy léteznek olyan ügyészek, akiknek ez nehezebben emészthető. De semmiképpen se mondanék róluk rosztat, mert ők azok, akik felhajtják, hogy minél több büntetés legyen. Fontos lenne, hogy a bíró átérezze ezt az egészet.

A felkészített szakemberekből nagy hiány van, és az emberkereskedelemmel kapcsolatos alapvető tájékoztatásuk (áldozatazonosítás és -irányítás) sem történik meg, emiatt nem tudják: 1. milyen jelekre figyeljenek a jelenség felismerésében; 2. hogyan, kiket lehet keresni, akik tovább tudnak segíteni egy-egy eset kapcsán.

A családsegítő és gyermekjóléti szolgálatok körében végzett kérdőíves felmérésben vizsgáltuk, hogy az emberkereskedelemmel kapcsolatos képzésen, tréningen vettek-e már részt a szakemberek? A válaszolók egynegyede vett csak részt ilyen képzésen, a többség nem, azaz a többségnek nincs elméleti tudása ezen a téren.

1. tábla

Vett-e már részt kifejezetten emberkereskedelemmel kapcsolatos képzésen, tréningen?

	n	%
Igen	38	26,6
Nem	105	73,4
Total	143	100,0

Forrás: Saját szerkesztés

Körülbelül a válaszolók hasonló arányáról mondható el, hogy emberkereskedelem területén végzett már szakmai munkát, azaz a többségnek gyakorlati tapasztalata sincs ezen a téren.

2. tábla

Eddigi szakmai munkája során foglalkozott már valaha emberkereskedelem témával?

	n	%
Igen	30	21,0
Nem	113	79,0
Total	143	100,0

Forrás: Saját szerkesztés

Ami a témával kapcsolatos információforrásokat illeti, sajnos a többség elsősorban nem szakmai forrásból értesül: az összes említés 72%-a a hírekre (pl. hírcsatornák, újságok és online hírforrások) vonatkozik. Az említési esetek kicsivel több mint fele vonatkozik a szakmai cikkekre és tanulmányokra, mint hiteles forrásokra. Közel hasonló arányban (egyharmad) említették a megkérdezettek a 1. Bűnügyi tévéműsorokat és filmeket; a 2. továbbképzéseket, képzéseket; és a 3. szakmai szervezetekkel történő jelzőrendszeri megbeszéléseket.

A szakmai munkával kapcsolatos attitűdöket kiemeltük a kérdőíves kutatás eredményei közül. A skála típusú, önbesoroláson alapuló állításokat három dimenzióba csoportosítva mutatjuk be: vizsgáltuk a témával kapcsolatos általános háttértudást, az áldozatazonosításhoz szükséges tudást és a hosszabb távú szakmai munka tervének az összeállításához szükséges felkészültséget.

1. Elméleti és gyakorlati tudás

Az iskolarendszerű (azaz főiskolai/egyetemi/OKJ-s) képzés nem tudta megfelelően felkészíteni a megkérdezettek közel kétharmadát az emberkereskedelem áldozataival való együttműködésre.

A megkérdezettek 44%-ának nincs vagy csak kevés ismerete van ahhoz, hogy az emberkereskedelem áldozataival végezzenek szakmai munkát, 32%-uk bizonytalan (a középértéket választotta) és csak 15%-uk nyilatkozott úgy, hogy felkészült a témában, és kész arra, hogy ilyen esetben szakmai munkát végezzen. Ehhez teljesen hasonló arányban válaszoltak arra,

hogy a napi gyakorlatban is használható ismeretekkel rendelkeznek-e az emberkereskedelemlről.

A megkérdezettek 54%-a válszolta azt, hogy ismeri az emberkereskedelem áldozattá válásának a kockázati tényezőit, 20%-uk viszont nem ismeri ezeket a szempontokat.

2. Áldozatazonosítás

A szakemberek 35%-a képes csak saját állítása szerint felismerni, hogy egy személy emberkereskedelem áldozata-e, a 34%-uk nem biztos a tudásában, és 25%-nak pedig határozottan nincsenek olyan ismeretei, módszertani tudása, ami alapján áldozatazonosítást tudna végezni.

A megkérdezettek 41%-a úgy feltételezi, hogy az emberkereskedelem legtöbb áldozata nem fogékony a szociális szolgáltatások igénybevételére, 32%-uk nem biztos ebben (is-is válasz), ugyanakkor 18%-uk mondta azt, hogy elfogadják a szociális szolgáltatásokat az áldozatok.

A szakemberek háromnegyede szerint az emberkereskedelemben érintett áldozatok általában nem fogják önként elmondani a helyzetüket a szakembernek és mindössze 6%-uk vélekedett úgy, hogy az áldozatok maguktól is mesélnek a problémájukról.

3. Szakmai munka tervének összeállítása

Az ismereteik hiányára vonatkozó kérdések alapján megjósolható volt, hogy a megkérdezettek közül sokan (43%) nem tudják, hogyan kell felépíteni egy hosszú távú szakmai segítő munkát az emberkereskedelem áldozataival való munkában (mindössze 16%-uk tudna egy ilyen terápiás munkát megtervezni).

A szakemberek 36%-a még az alapismeretekkel sem rendelkezik az emberkereskedelem áldozatainak különböző igényeiről, 26%-uk bizonytalan a kérdést illetően, és 27%-uk vélte úgy, hogy ismeri az áldozatok igényeit, ami alapján szakmai munka végezhető velük.

3. tábla

Az emberkereskedelemmel kapcsolatos állítások esetében egy 5 fokú skála segítségével jelölje, hogy az adott állítással mennyire ért egyet!

		1 – egyáltalán nem ért egyet	2 – inkább nem ért egyet	3 – semleges	4 – inkább egyetért	5 – teljes mértékben egyetért	9 – nem kívánok válaszolni	Összesen
Elég sokat tudok az emberkereskedelemtől ahhoz, hogy az emberkereskedelem áldozataival végezzek szakmai munkát.	n	26	37	47	20	2	11	143
	%	18,2	25,9	32,9	14,0	1,4	7,7	100,0
A napi gyakorlatban is használható ismeretekkel rendelkezem az emberkereskedelemtől.	n	27	36	44	20	4	12	143
Képes vagyok felmérni, hogy egy személy emberkereskedelem áldozata-e.	n	11	24	47	42	8	11	143
	%	7,7	16,8	32,9	29,4	5,6	7,7	100,0
Ismerem az emberkereskedelem áldozattá válásának a kockázati tényezőit.	n	10	19	29	65	12	8	143
	%	7,0	13,3	20,3	45,5	8,4	5,6	100,0
Az emberkereskedelem legtöbb áldozata fogékony a szociális szolgáltatások igénybevételére.	n	14	45	45	21	5	13	143
	%	9,8	31,5	31,5	14,7	3,5	9,1	100,0
Az iskolarendszerű (azaz főiskolai/egyetemi/OKJ-s) képzésem megfelelően felkészített az emberkereskedelem áldozataival való együttműködésre.	n	42	45	31	9	4	12	143
	%	29,4	31,5	21,7	6,3	2,8	8,4	100,0
Tudom, hogyan kell felépíteni egy hosszú távú szakmai segítő munkát az emberkereskedelem áldozataival való munkában.	n	24	37	45	21	2	14	143
	%	16,8	25,9	31,5	14,7	1,4	9,8	100,0
Alapvető ismeretekkel rendelkezem az emberkereskedelem áldozatainak különböző igényeiről.	n	15	37	37	32	7	15	143
	%	10,5	25,9	25,9	22,4	4,9	10,5	100,0
Tisztában vagyok az emberkereskedelem pszichológiai hatásaival, amelyek lehetővé teszik az áldozatokkal való hatékony együttműködést.	n	13	35	38	35	9	13	143
	%	9,1	24,5	26,6	24,5	6,3	9,1	100,0

Forrás: Saját szerkesztés

2.2. Áldozatirányítás

Az emberkereskedelem áldozataival szakmai munkát végző interjúalanyaink arról is beszámoltak, hogy jelenleg az áldozatazonosítástól a kimenekítésig tartó folyamat a szociális ellátórendszerben egy körülményes és hosszú procedúra. Szemben az egyházi és civil szervezetek által végzett munkától, amely egy rugalmasabb keretrendszerben történik, időben hatékonyabb menekítési munkával. Ennek az az oka, hogy az egyes szervezetek más-más módszerrel, infrastruktúrával dolgoznak, illetve az állami szociális ellátórendszer tagjait jogszabályi feltételek kötik: fel kell mérni a helyzetet, az áldozatazonosítás lépéseit végig kell csinálni, majd az áldozatok kimenekítését és szálláshelyen történő elhelyezését meg kell szervezni – utóbbira nincs országos lefedettségű, a kihasználtságot aktuálisan mutató adatbázis, ezért ez a legtöbb esetben hosszadalmas telefonos utánajárást igényel. Legtöbb esetben bejárattott informális kapcsolatokon múlik a sikeres elhelyezés.

A jelenlegi eljárásrend betartása sajnos a súlyos esetek megoldását lassítja, pedig akut helyzetben az idő nagyon fontos tényező. Ahogy az egyik interjúalany megfogalmazta:

„Ha megjelenik egy áldozat, akit keresni fognak órákon belül, akkor öt vinni kell azonnal, nincs idő telefonokat intézni. A beérkező jelzéstől számítva 2-3 órától beszélünk, ami idő alatt az áldozatazonosítást el kell végezni és ki kell menteni valakit, és meg kell oldani az elhelyezését.”

Az emberkereskedelem elleni küzdelemben részt vevő szervezetek egymás közt, és a szociális alap- és szakellátást végző intézményekkel való kapcsolatára a szígeszerű működés a jellemző. Mivel a különböző szervezetek különböző módszertan szerint végzik a szakmai munkájukat, különböző módokon vannak beágyazódva a szociális ellátórendszerbe is, így különböző módokon képesek más intézményekkel való együttműködésekre.

A kérdőíves kutatásunkban megkérdezettek között fele-fele arányban voltak azok, akik ismernek Magyarországon olyan személyeket/szakembereket vagy szervezeteket, akik az emberkereskedelem elleni küzdelemre és az áldozatok védelmére szakosodtak, és olyanok, akik nem hallottak még ilyen szakemberekről, szervezetekről.

4. tábla

Ismer-e Magyarországon olyan személyeket/szakembereket vagy szervezeteket, akik az emberkereskedelem elleni küzdelemre és az áldozatok védelmére szakosodtak?

	n	%
nem hallottam még ilyenekről	67	48,9
igen, ismerek ilyeneket	70	51,1
Total	137	100,0

Forrás: Saját szerkesztés

A válaszoló szervezetek kevesebb mint fele rendelkezik olyan szakmai kapcsolattal, amelyhez tudnának tanácsért fordulni az emberkereskedelem témában: tájékoztatást vagy szakmai tanácsot kérni az áldozatokkal végzett szakmai munkához.

5. tábla

Kivel, mely szervezetekkel/szakemberekkel tudnának konkrétan együttműködni az emberkereskedelem elleni küzdelemben és/vagy az áldozatokkal végzett szakmai munkában?

	n	%
nincs ilyen szakmai kapcsolatunk	74	54,0
van kihez fordulnunk	63	46,0
Total	137	100,0

Forrás: Saját szerkesztés

Bár a Belügyminisztériumon belül létrejött az Emberkereskedelem Elleni és Horizontális Ügyek Osztálya, amelynek a feladata többek között a Nemzeti Koordinációs Mechanizmus és NGO Kerekasztal Tagok tájékoztatása, koordinációja, a szervezetek közti információk megosztása, ennek ellenére a megkérdezettek háromnegyede nem hallott koordináló szakmai testületekről, szervezetekről.

6. tábla

Van-e olyan kormányzati szerv vagy testület, amely felelős az emberkereskedelem elleni fellépés összehangolásáért, az egyes szervezetek, szereplők közti szakmai koordinációért?

	n	%
nem hallottam ilyenekről még	98	71,5
igen, ismerek ilyeneket	39	28,5
Total	137	100,0

Forrás: Saját szerkesztés

A rendszerszemlélet azonban nem jelenik meg a szakterületen. Ahogy a gyermekvédelmi jelzőrendszerben már régen jól működik, egy ahhoz hasonló protokollra lenne szükség az emberkereskedelem áldozataival végzett szakmai munkában is: az egyes szereplők feladatköreinek lehatárolásával, együttműködési kötelezettségekkel, egységes szakmai-módszertani szempontok kidolgozásával.

„Simán meg lehetne csinálni ezt is úgy. Az ott van, mint modell. És mégisincs megcsinálva. Nincs rá protokoll, amitől neki kötelezettsége van.”

„Lehet, hogy fontos lenne egy olyan protokollt megállapítani, hogy kinek mi a feladata, ezt leosztani, hogy ne legyenek szürke zónák. Például én nem tartom annyira jónak, hogy az áldozatirányításban nincsen senkinek se dedikálva, hogy az áldozatnak a szállítása.”

A kérdőíves kutatásból és a szakmai interjúkból is az derült ki, hogy nincs protokoll, szakmai-módszertani ajánlás, amely a szociális ágazat munkáját ezen a területen szabályozná. A kérdőíves kutatásunkon a válaszolók 87%-a nem tud ilyenről.

7. tábla

Van-e az emberkereskedelem áldozataival való szakmai munkára vonatkozóan protokoll kidolgozva az Önök szervezeténél/intézeténél?

	n	%
nincs	137	87,3
adathiány	20	12,7
Total	157	100,0

Forrás: Saját szerkesztés

A protokoll részét képező, az áldozatokról felvett egységes adatlap kidolgozása is jelentős mértékben egyszerűsítene és támogatná az áldozatirányítás gördülékeny működését.

„Pl. a súlyosan fogyatékosoknál nem igazán tudunk 3 hónap alatt olyan eredményeket elérni, hogy munkába áll és lesz lakhatása. Amikor van egy jelzésünk, azt nem mondják el, hogy súlyos fogyatékos vagy demens valaki. Csak menekítés van. Szervezzük. Aztán kiderülnek ezek a dolgok menet közben. Na, és akkor kéne elirányítani valami olyan helyre, ami számukra megfelelő. Aki jelzést ad, az nem méri fel vagy nem annyira. Később derül ki, hogy skizofrén. Vagy a szenvedélybetegség. Van, akit tudunk kezelni. De van, akinek ez kevés, mert mondjuk gyógyszer kell. Mi ezt a helyzetet nem tudjuk kezelni.”

Az áldozatairányításban egy megyei szintű koordinációs mechanizmus kidolgozására is tettek javaslatot a szakemberek. A rendszer két módon épülhetne fel:

1. egy dedikált megyei szervezet/intézmény létrehozása és köré a szolgáltató hálózat, amely megyei szinten felügyelné az áldozatirányítási folyamatot, minden megyében minden szolgáltatást nyújtva, így kiemelkedő szerepe lenne a folyamatirányításban, de módszertani központokként a képzésekben is fontos szerephez juthatna;

2. vagy az áldozatirányítási térségek kialakítása során a spontán kliensutak figyelembevételével olyan rendszert létrehozni, amely arra épül, hová fordul inkább a kliens, melyek a kiemelten érintett térségek (ez nem biztos, hogy egyenlő lesz a megyei vagy régiós körzetekkel). Ebben a rendszerben nem feltétlenül szükséges minden ellátást/szolgáltatást minden megyében megvalósítani, mivel az elsődleges cél az kell legyen, hogy az embereket – szükségleteik alapján – a kiemelt térségekben a legközelebb eső intézményben/szolgáltatónál lássák el a legszélesebb körű szolgáltatási portfólióval.

A koordinációs mechanizmus javítása, a szakmai feltételek teljesülése – bármelyik rendszerről legyen szó – nem csak az eredményes működésre, hanem az áldozatok bizalmának a megnyerésére is pozitívan hatna.

„Áldozatirányítás kapcsán hiányosság, hogy ez ad hoc jelleggel történik. Ha egy szakember tudja, hogy ez hogyan történik, akkor tök jó. De nincs ennek egy központi módszertani központja és akkor tudnák a szakemberek, hogy az létezik. Az is nehéz talán ebben, hogy... egy drogosról tudjuk, hogy drogos és tudjuk, hogy milyen rendszert kell bejárnia, hogy valahova eljusson. Vagy valaki alkoholist... azt tudjuk mondani, hogy van itt az addiktológia vagy pszichiátriai osztály, mit szólna ehhez.

Nagyon szuper. A következő állomás, hogy ha valóban szeretne megszabadulni ettől a függőségtől, akkor el tud menni rehabilitációra. Tudjuk, hogy ez 1-2 év lehet... a szociális szakemberek jelentős része tudja ezt. Az emberkereskedelem esetében ezt nem nagyon tudják, hogy hova lehet lépni először. Vagy van tudása erről és tudja, hogy merre menjen vagy nincs tudása és azt mondja, hogy akkor nem tudom, mi történik velem."

Az áldozatirányításban komoly problémát jelent az áldozatok szállítása. Jelenleg ez ad hoc jelleggel van megoldva és csak egy-két szervezet rendelkezik kisbusszal (egyelőre az a gyakoribb, hogy a szociális munkások a saját autóikkal menekítik az áldozatokat, vagy a tömegközlekedés és a saját autó kombinációját tudják felajánlani).

A menekítések akadozhatnak az utaztatás problémái miatt, hiszen minden jelzésnél rengeteg idő elmegy arra, hogy a jelzést felvevő intézmény hogyan tudja megszervezni az utazást: milyen eszközzel történik a menekítés és ki fog tudni segíteni a fuvarban, ki fogja finanszírozni a menekítés költségeit, honnan szerez az áldozat pénzt, amikor még nincs kapcsolatban a menekítést végző szervezettel (és tömegközlekedéssel kéne egy adott pontra eljutnia az áldozat[ok]nak). Ezek a problémák jelenleg minden egyes menekítés során jelentkeznek és mindig egyedi megoldásokat kell rájuk találni. Ez a szervező intézmény kapacitásait felemészt, a várakoztatás pedig jelentős bizalomvesztést idéz elő az áldozatban, aki nem érti, miért nem történik semmi. Ezért indokolt lenne egy olyan központi szervezet (legyen ez akár országos vagy megyei szintű), amelyik rendelkezik kisbusszal, és képes 24 órában szolgáltatni a menekítés során a biztonságos utaztatást.

„Itt volt szó arról, hogy menekítő autót. Bár mondom, ha ezt mi intézzük, mi ülünk kocsiba és indulunk el, akkor nyilván az itteni lakóink elől vesszük el a munkát. Emiatt arra gondoltam, ha lenne egy külső szervezet, amelyik csak a menekítéssel foglalkozik. Mint az OKIT. Van egy telefonszám, azt lehet hívni, ha menekítés van. Ez rengeteg bonyoldalomtól megkímélne minket. Minden jelzésnél rengeteg idő elmegy arra, hogy hogyan utaztatjuk, ki fog adni pénzt, ki fog segíteni a fuvarban, honnan szerez az áldozat pénzt, amikor nincs kapcsolatban velünk. És ezt minden esetben máshogy oldjuk meg."

Lehetne megoldás – az egyébként országos lefedettségű – családsegítő és gyermekjóléti szolgálatok kimenekítésre való használata, de az intézmények közül soknak nincs kapacitása (se autója, se elegendő anyagi és humán erőforrása) szállítani az áldozatokat. Jelenleg sajnos még elég elterjedt megoldás, hogy az áldozatoknak és családtagjaiknak saját maguknak kell megoldani a védett házakba való eljutást, amely így kiemelt kockázati szempontokat hordoz magában (magas a lebukás és a visszatérés veszélye).

Az áldozatirányításban a speciális célcsoportoknak kialakított szálláshely kérdése is megoldatlan probléma, ahogyan gondot jelent esetükben a speciális szükségletekre reagáló szolgáltatási rendszer hiánya is. Ilyen speciális célcsoportok lehetnek pl.: 1. a szexuális kizsákmányolás áldozataiként az egyedülálló fiatal nők, 2. házi rabszolgaságban érintett idősebb férfiak, 3. házi rabszolgaságban érintett egészségügyi és/vagy mentál egészségügyi problémákkal küzdő férfiak és nők, 4. demens vagy fogyatékkal élő személyek, 5. az emberkereskedelem bármelyik formájában érintett alkohol-/drogfüggők. Esetükben megoldást jelenthetne a minél több kilépőtető lakás vagy önkormányzati lakás. A fogyatékkal élők, demensek és szenvedélybetegek

esetében pedig soron kívüli intézményes elhelyezés jelenthet megoldást, amely nélkül további gondozásuk nem oldható meg.

De a szolgáltatási rendszert fejlesztené a védett ház – kiléptető tengely mellett egy újfajta szociális munka is. Ennek az lenne a lényege, hogy az áldozatok egy részének, akik számára nem szükséges a bentlakásos védett ház, azoknak lakhatást biztosítsanak, és egy szoros, személyes kapcsolaton alapuló támogatót kérhessenek hosszabb időre, aki segíti őket a mindennapokban. Hasonlóan mint a fogyatékkal élők esetében, a támogatott döntéshozatal jogintézménye² vagy a pszichiátriai betegek számára kidolgozott svéd „személyes szószóló” (svéd eredetiben „personal ombud”³, azaz: személyes ombudsman) modellje esetében.

2.3. Reintegráció és utánkövetés

A legtöbb szakember nagyon nehéz kérdésnek tartja azt, hogy hova menjen ki új életet kezdeni az áldozat: olcsóbb és eldugottabb kistelepülésre, vagy a korábbi otthonától távoli nagyobb városba? Alბérletbe, esetleg újabb és újabb intézményi ellátásba? Mindez függ a kizsákmányolás típusától, az áldozatok nemétől, életkorától és a mentális és egészségi állapotától. Az elhelyezés szempontjából bizonyos célcsoportok nehezebben kigondozhatók. Ha idősebbeket (65 év felettiek), fogyatékkal élőket, pszichiátriai betegeket, demens vagy bármilyen tartós betegségben szenvedő áldozatokat kapnak a védett házak, akkor nem tudják őket elhelyezni, és nehezen lehet az ilyen áldozatokat továbbküldeni a szociális rendszer más intézményébe is.

A sikeres reintegráció három alappillére: hosszú távú szakmai munka, lakhatás és munkába állítás – az utóbbi kettő ráadásul összefügg egymással. A reintegráció során a munkába állítást sokszor nehezítik a következő hátrányok: a végzettség hiánya, a munkatapasztalat hiánya és a munkába járással kapcsolatos alapvető készségek hiányosságai (pl. mindig időre felkelni, csapatban dolgozni, rendszeres napi rutint kialakítani stb.). Ebből és más szempontból is, jelentős különbségek mutatkoznak a szexuális és a munkacélú kizsákmányoltak között. A két csoportnak a munkába állítása teljesen más lehetőségek és más stratégiák mentén történik. Egy munkacélú kizsákmányoltat, aki egész életében dolgozott, van munkatapasztalata, sőt, sok esetben képzettsége is van, könnyebb elhelyezni. Ha képes arra, hogy elmenjen egy állásinterjúra, és az egészségi állapota is megfelelő a munkavégzéshez, akkor akár egy hét alatt el tudják helyezni a szakemberek. Sok esetben munkásszállást vagy albérlettámogatást is tudnak a cégek biztosítani az alkalmazottaiknak, így a lakhatási problémák is könnyebben megoldhatók esetükben.

A szexuális kizsákmányolás áldozatainak általában a fiatalabb, 14–30 éves lányok, illetve fiatal nők, és általában igaz rájuk, hogy semmilyen korábbi munkahelyi tapasztalatuk nincs, képzettséggel nem rendelkeznek, hiányoznak a munkavégzéssel kapcsolatos készségeik is. Ők sokkal több hátránnyal indulnak a munkaerőpiacon.

² 2013. évi CLV. törvény a támogatott döntéshozatalról. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1300155.tv> (Utolsó letöltés: 2021. 11. 22.)

³ Kisokos a gondnokságról. Online tájékoztató. Társaság a szabadságjogokért (TASZ) https://ataszjelenti.444.hu/2016/06/14/hogyan_sporoljunk_millioikat_a_pszichiatriai_betegeken_es_tegyuk_jobb_helye_a_hazankat (Utolsó letöltés: 2021. 11. 22.)

Nem tudjuk őket elhelyezni gyárakban. Mert a munkát el tudnák végezni, de a felvételi teszten nem mennek át. Ez azért probléma, mert a gyári munkához sokszor van munkásszállás. Mivel a prostituáltak nem jutnak be gyári munkára, meg nincs olyan kommunikációs készségük, hogy eladják magukat... általában csak takarítói munkára vagy konyhai kisegítőnek, mosogatni, ilyesmi munkákra tudjuk benyomni őket, de ezekhez nincsen szállás.”

Éppen a sok kudarcélmény miatt, amit a szexuális célú kizsákmányoltak átélnek a munkakeresés során, egyre inkább elveszítik a motivációjukat, elmegy a kedvük a munkahelykereséstől, és „*egyre inkább visszhangzik bennük, amit a futtatójuk mondott nekik mindig, hogy te semmire se vagy jó, csak prostituálnak. És feladják, és visszamennek a futtatójukhoz.*”

Sajnos az idősebbeket, vagyis az 55–60 éven felülieket nem, vagy nagyon kis hatékonysággal lehet csak integrálni, mivel a munkaerőpiac nem nyitott a fogadásukra, ezáltal képtelenek lesznek az önálló életre. Emellett a mentálégészségügyi felkészítésük, rehabilitációjuk is problémásabb már. Emiatt sokan vannak, akik a hajléktalanellátásba kerülnek, és a korábbi kizsákmányolt helyzethez hasonló hátrányos körülmények között élnek, alkalmi munkákat vállalnak. Szerencsésebb esetben idősellátásba kerülnek, ha van hely, így gondozásuk, lakhatásuk megoldottá válik, illetve vannak, akik esetében az indokolt, hogy fogyatékkal élők bentlakásos (gondozó) intézményébe kerülnek.

A reintegráció első időszaka meglehetősen szenzitív szakasz, ebben az időszakban történik a bizalom felépülése a rendszer/segitő és az áldozat között. Ebben nagy szerepe van a segítők személyiségének, beleértő és kommunikációs képességeinek. Ha magukra maradnak az áldozatok, akkor hajlamosak ismét visszaesni, mivel a bántalmazók ilyenkor a „megmentő” szerepében próbálják megközelíteni az áldozatot, és ha nincs 0–24 órás segítség, akkor a tapasztalatok azt mutatják, hogy meg is győzik az áldozatot és kiviszik újra.

A rendszer rosszul működésére reflexió a korai intézményelhagyás. A védett házakból történő korai kiköltözés összetett probléma: részben abból adódik, hogy menet közben meggondolják magukat az áldozatok – ennek számos személyes oka lehet. De sokszor a félreértés az alapja a kilépésnek: vagyis a védett házzal mint intézménnyel kapcsolatos olyan tévhitek, mint pl. hogy elveszik az egyedülálló anyák gyerekeit, ha bekerülnek a rendszerbe, vagy hogy egy szigorúan zárt intézménybe kerülnek az áldozatok és éveikig nem mehetnek ki.⁴ Részben pedig abból ered, hogy a kizsákmányolt áldozatok érzelmileg kötődnek az elkövetőhöz – nem kizárólagosan, de ez inkább a szexuális kizsákmányolás áldozataira igaz.

Arra is rákérdeztünk, hogy a szakértők hogyan értékelik a védett elhelyezését támogató intézmények szolgáltatásait? Mennyire képesek ezek az intézmények az áldozatok igényeihez illeszkedő – adott esetben nagyon speciális – segítséget adni? A kérdés érdekessége abban rejlik, hogy kidolgozott szakmai protokollok hiányában nincs egységes szolgáltatási portfólió, nincs egységes szakmai-módszertani elvárás a végzett munkával kapcsolatban. A szakemberek azonban egyetértettek abban, hogy az emberkereskedelemben nem küszöbölhető ki első lépésként a védett ház, ez fontos eleme a rendszernek, bármilyen szolgáltatást is nyújtson.

⁴ Bár tény, hogy kifelé nyitott, befelé zárt az intézmény, és napi kötött ritmusban működik, az ebből fakadó zártság érzése, a kötött keretrendszer azért is érdekes kérdés, mivel egyfelől ez hasonló az áldozatok korábbi állapotához is, ami elől menekülnek, így mentálisan megterhelő lehet számukra. Másfelől, mivel eddig egy nagyon kötött keretrendszerben éltek az áldozatok (pl. sokszor nem hagyhatták el a fogvatartók által kijelölt ingatlant, vagy nem hozhattak önálló döntéseket), az átmenet nélküli szabadság is megterhelő lehet számukra.

A fokozatos visszatérés első lépcsőfoka, melyet tovább lehet fejleszteni a kapcsolati erőszak áldozatai esetében alkalmazott félutas házak tapasztalatai alapján, ahol „a szakemberek feladata a család önálló életvitelének helyreállítása, életvezetési problémáik kiküszöbölése, a kapcsolatok erősítése, az önbizalom és önértékelés javítása, a jogok és érdekek védelme, valamint a munkavállalás támogatása.”⁵ Ennek előnye abban rejlik, hogy anyagilag tehermentesíti az áldozatokat a talpraállás kezdeti időszakában (lakhatási gondok megoldottak), valamint a reintegráció során szoros együttműködésben dolgozik a szakember az áldozattal, a felmerülő problémákra azonnal van lehetőség reagálni.

„Mint a kapcsolati erőszak esetében, ahol lehet mentorálni a klienst. Emellett a jogi segítség is nagyon fontos, vinni az ügyet és anyagilag átvállalni a terhet az áldozatról.”

Ugyanakkor indokoltnak látnák a megkérdezett szakemberek a védett házaspáros ellátást nem igénylő áldozatok esetében egy parallel támogató rendszer kialakítását is. Azok esetében, akiknél nem indokolt, vagy nem vállalják, hogy védett házba menjenek, esetükben egy meghatározott ellátási területen működő, kis létszámú klienssel foglalkozó koordinátor biztosíthatná a napi szintű kapcsolattartást, fejlesztést, látogatásokat tehetne az áldozatok körében, igény esetén, hasonlóan a támogatott döntéshozatal jogintézményéhez, segíthetné az áldozatot. Ennek a rendszernek az előnye az, hogy az áldozatok egy széles körét lehetne a saját környezetében is fejleszteni.

A védett házakkal kapcsolatban hiányosságokra is kitértek az interjúalanyaink. Legfőbb probléma, hogy a gondozási idő a védett házban három hónap, ami maximum újabb három hónappal meghosszabbítható. Ez a hat hónap nagyon kevés idő arra, hogy eredményeket érjenek el a szakmai munkában.

„Egy baromi gyors munka folyik, olyan, mint a krízis otthonokban. Sok mindent gyorsan kell intézni. De az ő felépülési időszakuk ennél jóval több időt vesz igénybe. Megérkezik hozzánk egy áldozat traumatizált állapotban. A napi családgondozás, a tanácsadások, mentálhigiénés segítségnyújtás mellett rá kell vennünk idővel, hogy munkába álljon, anyagi tartalékképzés is fontos szempont.”

A hosszú távú együttműködés szempontjából a gyermekes anyukák helyzete a legkedvezőbb. Ők kigondozhatók további intézményes elhelyezéssel az anyaothonokba vagy családok átmeneti otthonába, ahol az áldozatok eltölthetnek még egy évet. A családok átmeneti otthonához is tartoznak kiléptető lakások, tehát még akár oda is ki tud menni az áldozat 3-5 évre. Esetükben ezeknek a lehetőségeknek a kombinációja már összesen 7-8 éves védelemmel jelennek meg, ezért a reintegrációs munka eredményesen elvégezhető. Bár voltak, akik ehhez annyi kiegészítést fűztek, hogy nem az a cél, hogy ilyen sokáig benn tartsák a rendszerben az áldozatokat, mert az intézménnyel szemben is kialakulhat függőség.

A védett házaknak a felszereltsége, eszközellátottsága, finanszírozottsága sem egységes, jelentős infrastrukturális és humán erőforrásbeli eltérések mutatkoznak, mivel különböző fenntartású és finanszírozású szervezetekről van szó. A finanszírozási problémák megmutatják negatív hatásukat: alacsony a megbecsültsége a szakmának, valószínűleg emiatt a védett szál-

⁵ Lásd pl.: <https://fop.kormany.hu/felutas-haz> (Utolsó letöltés: 2021. 11. 22.)

láshelyeken kevesen dolgoznak, állandó a munkaerőhiány. Nincs elég figyelem a munkavállalókon, jellemző a túlterheltség, ezért gyorsan bekövetkezik a kiégés.

Nincs egységes protokoll az emberkereskedelem-áldozatok ellátásához, így a különböző fenntartásban működő, védett elhelyezést biztosító támogató intézmények eltérő szakmai elveket és módszertant követnek. A szakmai munka leginkább a szervezet szellemisége, a szakmai vezető felfogása szerint kerül kidolgozásra. Emiatt ad hoc jelleggel, alulról kiindulva és organikus módon fejlődik a szakma.

„Csinál valamit az OKIT, az IOM, a Baptisták, de ezek nem egységes elvek mentén, hanem a szervezet felfogása, szellemisége szerint készülnek. Az azonosítás az rendben van. De hogy utána mit kell, hogyan csinálni, az nem egyértelmű, kellene egy protokoll központilag, ezen szervezetek bevonásával, közös munkája nyomán. Hasonlóan, mint a kapcsolati erőszak kézikönyv is született.”

„Ami egységes, hogy mindenhol vannak házszabályok és ezeknek vannak szankciói, ha valaki azokat megszegi. Amiben különbség van, az a módszertan. A felfogásbeli különbségek látszanak a szolgáltatók között. Mindegyik a legjobb szándékkal, de sokszor egészen másként közelít az áldozatokhoz. Nemcsak egyedi esetekben, hanem általános felfogásbeli különbség is lehet. Valakinél működik egy szigorúbb hozzáállás, valakinél a babusgatós. De ez nem az áldozattól függ, hanem ezt nyújtják. Ha ide mérsz, ezt kapod, ha oda, akkor azt. Amiben fejleszteni kéne szerintem, az valóban egy általános előírás jellegű feltételrendszer, hogy hogyan működhetnek a védett szállások. Ez hasznos lenne itthon. Akár ha lennének arra szabályok, hogy egy védett szállás hol, hogyan, milyen alapterülettel működhet és milyen szabályokkal üzemeltetjük, mennyi pénzből, milyen személyzettel stb.”

A szakmai munkához kötődően végül érdemes még szót ejeni az utánkövetés rendszeréről. Jelenleg az utánkövetési rendszer esetlegesen működik. Három mód van a védett házból történő kilépésre:

1. a kiléptetést követően vagy további intézményes elhelyezéssel kerülnek ki a védett házból,
2. vagy esetjelzéssel átkerülhetnek egy család- és gyerekjóléti szolgálat hatáskörébe,
3. vagy teljesen lekerülnek az intézményi rendszer radarjáról.

Néhány esetben, főleg amikor kialakulhatott személyes, bizalmi kapcsolat a szociális munkás és az áldozat között, akkor telefonon, vagy facebookon tartják a kapcsolatot. A védett házakban reintegrált és onnan kikerülő áldozatok később is fordulnak tanácsért, segítségért ügyes-bajos dolgaikat illetően a védett házak munkatársaikhoz – de ebben az esetben mindig az áldozatnak kell felvennie a kapcsolatot a szakemberrel.

Emiatt többen is megemlítették, hogy szükséges lenne egy olyan félutas ház rendszerének kialakítása, amely mentorálást vagy támogatói rendszerben utógondozást is tudna végezni, azaz a reintegráció teljes folyamatára rálátna, annak aktív részese lenne.

A védett házak egyike-másika próbálkozik utánkövetéssel a kiléptető lakásaikban⁶, de rendszerszinten az utánkövetés nincs felépítve.

⁶ Az úgynevezett kiléptető lakás az, mely az önálló életvitelre részben képes, mérsékelt családgondozást igénylő családok visszatérését készíti elő. Lásd pl. <http://www.soskrisis.hu/tevekenysegeink/> (Utolsó letöltés: 2021. 11. 22.)

„Kiléptető házban tudják nyomon követni, csak ahhoz a védett házhoz kettő félutas ház tartozik. És ott laknak. Ez nem egy folyamatos lehetőség a nálunk lakóknak. Ha van üresedés, akkor megpályázhatják.”

Az áldozatok, ha nem védett szálláshelyre mennek, hanem a saját otthonukba, vagy rokonaihoz, akkor támogató, segítő szakember nélkül ismét szembekerülnek a problémáikkal. Éppen ezért lenne nagyon fontos, hogy esetükben fenntartható legyen a szakmai kapcsolat. Sokan aprófalvas vagy hátrányos helyzetű kistelepülésekre kerülnek, ahol nincs állandóan elérhető szociális szolgáltatás, segítő szakember. Ilyen esetben a szakemberek telefonon próbálják megoldani az áldozatsegítési szolgáltatást és az utánkövetést. Ez a kapcsolattartási mód azonban nem alkalmas a személyes együttműködés, problémakezelés kiváltására.

„Mi tartjuk a kapcsolatot telefonon az áldozattal. Nyilván felvesszük a helyi családsegítővel a kapcsolatot. Ha gyerekek is érintettek, akkor a gyámügygel. Megpróbálunk egy olyan szociális munkást keríteni... ezek általában falvak, ahol nincs közművesítés, nincs lehetősége beutazni a városba... mindenféle apró dolgot meg kell oldani, hogy hozzájussanak azokhoz a szolgáltatásokhoz, amik nekik járnak (pl. áldozatsegítési szolgáltatás). Ezeket mi telefonon próbáljuk intézni. Na most ennek a határfoka nem túl jó.”

Felmerül a kérdés, hogy a szociális és gyermekvédelmi intézményi rendszer mely szolgáltatása lenne alkalmas a reintegráció során az utánkövetésben, mentorálásban való részvételre. A legtöbben a családsegítő szolgáltatásokat említették. Viszont az alapellátásban éppen a családsegítő szolgáltatások küzdenek leginkább a fluktuációval, munkaerőhiánnyal, így további terhelésük komoly működési problémákat okozna. Azaz egy ilyen új szolgáltatás csak új, teljes idő munkahely létrehozásával valósítható meg.

3. JAVASLATOK

Az interjúk tapasztalatai alapján megfogalmazható néhány olyan javaslat, ami hozzájárulhat az emberkereskedelem áldozatait támogató rendszer fejlesztéséhez. Ezek egy része reflektál és korrelál az első részben megfogalmazott javaslatokkal, de további szempontokkal is kiegészül.

Az első és talán a legfontosabb lépés a szakmai munkát szabályozó protokoll kidolgozása, amely egységesíti az adminisztrációt, meghatározza a szakmai munka főbb irányelveit, lehatárolja az egyes intézmények feladatkörét, rendszerbe szervezi az érintett szociális, gyermekvédelmi, rendészeti feladatokat ellátó érintett szervezeteket, illetve a jelzőrendszeri tagok számára is előírásokat fogalmaz meg.

Bár a BM-en belül létrejött az Emberkereskedelem Elleni és Horizontális Ügyek Osztálya, amelynek a feladata többek között a Nemzeti Koordinációs Mechanizmus és NGO Kerekasztal Tagok tájékoztatása, koordinációja, a szervezetek közti információk megosztása, gyakorlati szakmai munka támogatását ez a szervezet nem látja el – nem is célja. Szükséges a szakmai koordinációs rendszer kidolgozása a hatékonyabb áldozatirányítás, menekítés, elhelyezés, intézmények közötti együttműködés, utánkövetés miatt. A lehetséges modellek bevezetése előtt érdemes a két alapmodell működési mechanizmusát pilot projektben megvizsgálni.

Módszertani központ láthatná el a szakmai protokollokkal kapcsolatos feladatokat: képzéseket szervezhetne, fejlesztené a szakmai munkát, vizsgálhatná a szakmai protokollok betartását.

A szociális és rendészeti közép- és felsőfokú képzésekben, illetve a jogi felsőfokú képzésben emberkereskedelem témájú tananyagfejlesztés és annak oktatása. Emellett nemcsak a pályázatokhoz kötött, hanem folyamatosan elérhető, kredit alapú szakmai továbbképzések nyújtása a témában.

A segítő társszakmák, a jelzőrendszeri tagok és az érintett területen dolgozó igazságügyi és hatósági dolgozók esetében kifejezetten szükséges lenne az érzékenyítés.

Az áldozatirányításban komoly problémát jelent az áldozatok szállítása. Indokolt lenne egy olyan központi szervezet (legyen ez akár országos vagy megyei szintű), amelyik rendelkezik kishusszal, és képes 24 órában szolgáltatni a menekítés során a biztonságos, az áldozat számára költségmentes utaztatást.

Az áldozatirányításban a speciális célcsoportoknak kialakított szálláshely kérdése is megoldatlan probléma, ahogyan gondot jelent esetükben a speciális szükségletekre reagáló szolgáltatási rendszer hiánya is.

A szolgáltatási rendszert fejlesztené a védett ház – kiléptető lakás tengely mellett egy újfajta szociális munka is. Ennek az lenne a lényege, hogy az áldozatok egy részének, akik számára nem szükséges a bentlakásos védett ház, azoknak lakhatást biztosítsanak, és egy szoros, személyes kapcsolaton alapuló támogatót kérhessenek hosszabb időre, aki segíti őket a mindennapokban. Hasonlóan mint a fogyatékkal élők esetében a támogatót döntéshozatal jogintézménye vagy a pszichiátriai betegek számára kidolgozott svéd „személyes szószóló” (svéd eredetben „personal ombud”) modelljének az adaptációja.

A reintegráció első lépcsőfoka a védett házba való bekerülés. A védett házakban végzett szakmai munka legfőbb problémája, hogy a gondozási idő alapesetben három hónap, ami maximum újabb három hónappal meghosszabbítható. Ez a hat hónap nagyon kevés idő arra, hogy eredményeket érjenek el a szakmai munkában. A hosszú távú együttműködésben több évre kell biztosítani a segítő és az áldozat közti szociális munkát. Erre lehet megoldás az önálló életre felkészítő, több más szakmai területen már jól működő kiléptető lakás és hozzá kapcsolódó programok alkalmazása az emberkereskedelem szakterületén is.

Jelenleg az utánkövetési rendszer esetlegesen működik: egyik-másik védett ház végez ilyen feladatot kapacitásaitól függően. A feladatra az országos lefedettségű családsegítő és gyermekjóléti szolgálatok kijelölhetőek lennének. Viszont az alapellátásban éppen a családsegítő szolgálatok küzdenek leginkább a fluktuációval, munkaerőhiánnyal, így további terhelésük komoly működési problémákat okozna. Azaz egy ilyen új szolgáltatás csak új, teljes időmunkahely létrehozásával valósítható meg.

IRODALOM

2013. évi CLV. törvény a támogatót döntéshozatalról. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1300155.tv> (Utolsó letöltés: 2022. 09. 09.)

A félutasházakról bővebben: <https://efop.kormany.hu/felutas-haz> (Utolsó letöltés: 2022. 09. 09.)

A kiléptető házakról bővebben: <http://www.soskrizis.hu/tevekenysegeink/> (Utolsó letöltés: 2022. 09. 09.)

A támogatott döntéshozatalról és a „personal ombud” rendszerről: https://ataszjelenti.444.hu/2016/06/14/hogyan_sporoljunk_milliokat_a_pszichiatricai_betegeken_es_tegyuk_jobb_helye_a_hazankat (Utolsó letöltés: 2022. 09. 09.)